General | David Cobo | Actualitzat el 25/01/2023 a les 08:00

# «Algunes dones que volien avortar es tiraven per les escales o s'introduïen objectes calents a la vagina»

*Quan l'avortament estava prohibit pel franquisme*

[inicicentrareport]L'**Elena** té 68 anys i recorda com, de ben jove, es va trobar una realitat impossible d'esquivar. En plena **prohibició de l'avortament** -perseguit amb penes de presó- i de nul·la informació pública, les dones embarassades arribaven als cercles feministes i d'organització popular demanant un consell, un camí, un número de telèfon. El que fos que els permetés posar fi a un embaràs no desitjat.

Aquelles dones li recordaven les històries que havia sentit a casa. "La meva mare m'explicava com algunes dones es tiraven per l'escala de casa o s'introduïen objectes calents a la vagina. Eren els remeis que havien sentit i que tenien a l'abast", rememora Julià.

Sabia, també, que amb els anys havien proliferat espais clandestins en què **les dones que s'havien quedat sense opcions acabaven jugant-se la vida** per aturar l'embaràs. **L'única via segura**, almenys per a la gran majoria de butxaques del país, va acabar sent mirar cap a l'estranger. I, sobretot, **cap a Londres**.

Mentre estudiava Medicina, als anys 70, Julià es va començar a trobar una realitat paral·lela que ja havia posat les primeres pedres per combatre la marginalitat sanitària a què s'abocava les dones que volien avortar.

"**Partíem de la premissa que una dona embarassada si vol avortar, avortarà.** I el que havies de fer és apropar-te a què ho fes amb les millors eines i garanties possibles".

Això, a Catalunya, era gairebé impossible. Els anticonceptius eren prohibits en la immensa majoria de casos, i posteriorment, interrompre un embaràs era missió impossible. Però els cercles veïnals, i en especial les vocalies de dones, juntament amb alguns sanitaris i els espais feministes, van obrir una esquerda en aquesta opressió que el franquisme va instaurar i que **va trigar fins al 1985 a despenalitzar-se**, en alguns casos.

En un món sense Internet, amb molt menys recursos a l'abast de la població, les xarxes informals suposaven l'única certesa a què aferrar-se. Això feia que dones que arribaven per primera vegada a punts veïnals de l'Hospitalet de Llobregat, amb els que Julià tenia contacte, acabessin viatjant a Londres amb un servei tancat que incloïa un pas per una clínica i un dia de descans abans de tornar a agafar l'avió. I poc més.

"**S'havia de fer tot el possible perquè els pares o altra gent de l'entorn ho sabés el mínim possible**. I era l'època d'expansió de la dona al mercat laboral. Algunes es demanaven el divendres, viatjaven, avortaven, i el dilluns a treballar com si res", apunta Julià, com a ginecòloga vinculada durant anys a l'Associació de Drets Sexuals i Reproductius.

Els perfils eren diversos, però moltes vegades es tractava de dones que havien tingut dos o tres fills i no volien haver-ne de tenir més. També n'hi havia que fins i tot no volien que la parella se

n'assabentés. Quan ningú podia acompanyar la dona embarassada, les associacions feministes arribaven a enviar algú que fes costat aquella dona desconeguda però amb un problema universal. En alguns casos, no s'arribava a això, tampoc, i alguna dona havia de fer-ho sola.

"La part bona és que un divendres **un avió podia aplegar 25 dones que anaven a fer el mateix, que estaven neguitoses, i es reconeixien entre elles**. Acabaven intercanviant telèfons i fent-se costat, també", menciona ara Julià. Quan tornaven, en canvi, hi havia "un somriure de banda a banda de la cara", explica la mateixa activista que acabaria treballant durant dècades al primer Centre de Planificació Familiar de Catalunya, al Prat de Llobregat, que van fundar Carmina Balaguer i Maruja Pelegrín.

Dels "drames" que arribaven al Clínic als avions a Londres

Julià recorda el paper clau que van tenir durant aquells anys figures com la de la doctora Assumpció Villatoro, però també espais com la DAIA (Dones per l'Autoconeixement i l'Anticoncepció). I en aquestes referències apareix també el nom del ginecòleg **Santiago Barambio**, qui als anys 60, des de l'Hospital Clínic, es va trobar una evidència que el significaria. "La meva guàrdia era els divendres. I era llavors quan es feien les interrupcions d'embarassos clandestines, perquè la dona pogués descansar durant el cap de setmana. I això va fer que **em toqués trobar-me tots els drames dels avortaments mal fets a Barcelona**, que eren una salvatjada", detalla a **Nació**.

Si una dona començava a dessagnar-se, els mateixos encarregats de fer els arranjaments matussers enviaven la pacient al Clínic. "**Érem tots molt *esquerranosos* i allà no denunciàvem ningú**", explica Barambio, en una època en què es podia acabar a la presó per avortar en territori nacional.

De fet, ja des de la guerra civil el col·lectiu professional va quedar marcat per no assumir el rol assignat pel patriarcat i s'han documentat casos, com el de Magdalena Liñan, que va ser condemnada a presó, i assassinats de llevadores sota l'eufemisme de mort per hemorràgia cerebral.

Poc després, amb un col·lega de professió, va començar a teixir complicitats amb un metge instal·lat a la capital del Regne Unit, el doctor Rutter. "**Vam organitzar una manera d'enviar dones des de Barcelona a Londres.** Tot i que inicialment no era senzill: calia passaport i per això necessitaves també el certificat d'antecedents penals, que es demanava durant el franquisme. Tot trigava una mica", apunta el ginecòleg encara en actiu. Poc després, el **doctor Rutter** es va convertir en la referència absoluta. El número de la seva secretària passaria pel boca-orella barceloní i metropolità, quan les dones es trobaven sense opcions.

Els diners que "sempre apareixien"

Al marge dels casos més greus -que seguien deixant exemples d'avortaments clandestins de risc- la majoria de dones que arribaven a explicar en algun entorn associatiu la voluntat d'avortar, acabava viatjant per fer-ho. Hi havia excepcions, com les dones amb més poder econòmic, que arribaven a costejar-se **les intervencions il·legals** que algunes clíniques feien aquí i tenien un preu molt alt, assenyala Elena Julià. Però el més normal era acabar anant a Londres -o a França, en alguns casos, i a Amsterdam, a posteriori-. El preu poques vegades va ser una barrera.

"**Té un punt inexplicable, però les *peles* sempre apareixien**. Era un cost important. S'havia de pagar el viatge, l'estada, l'operació... Podia ser l'equivalent a dos mesos de sou d'un treballador normal", apunta el ginecòleg. Tot seguit, recorda que hi havia **fons de solidaritat d'associacions de dones**, o alguns casos en què eren **les mateixes amigues** les que acabaven posant els recursos que calgués, entre totes. "S'organitzaven recollides de diners si calia", afegeix Julià.

Cap al tard dels anys 70 i principis dels 80, mentre no es revertia la llei, **Montse Benito** es va trobar experiències similar. En el seu cas, des de la vocalia de dones de l'associació veïnal de la

Prosperitat, a Nou Barris. Hi feien atenció i informació sobre els drets sexuals i reproductius, però l'avortament encara seguia sent un conflicte permanent. "Prendre la decisió de fer una interrupció de l'embaràs ja et feia posar sobre la taula **totes les teves contradiccions i angoixes, però haver d'anar a un altre país, sense dominar l'idioma ni res, era una heroïcitat**.

D'alguna manera, s'hi anava per la confiança que es generaven en aquelles xarxes informals i per la creença en aquella gent que t'havia facilitat un número de telèfon", reflexiona Benito. Una dona que va viatjar a Londres a avortar i demana anonimat, incideix en aquesta idea: "Tranquil·litzava saber que s'havia fet tantes altres vegades i que era una via amb el suport de les associacions i experts ginecòlegs".

D'alguna manera, iniciatives com del doctor Rutter, les organitzacions feministes o l'agència de viatges Tulsa, de Comissions Obreres, van "treure de la clandestinitat les pràctiques que es van estendre amb el franquisme", afegeix Montse Benito.

Ara, tant a ella com a Elena Julià les alarma veure el retorn de plantejaments de partits de govern, com el de Vox a Castella i Lleó. "**Són molt perillosos, i fa por. Però és que mai ha acabat d'estar resolt i és com un pèndol.** Amb els anys va i ve. I encara no s'ha tancat", clou la doctora Julià, ja retirada. [ficentrareport]